

Piotr J. Jamski
Koło Naukowe
Studentów Historii Sztuki UW
Warszawa

KOŚCIÓŁ W SUBOTNIKACH — FUNDACJA WŁADYSŁAWA I JANINY UMIASTOWSKICH

Niewielkie miasteczko Subotniki, leżące na terenie dawnego powiatu oszmiańskiego, obecnie w rejonie grodzieńskim, kilka kilometrów od granicy białorusko-litewskiej (niegdyś noszące nazwy: Stare Gieranony, Sobotniki, Sobotniki Gieranońskie), niemal przez pięćset lat swego istnienia nie wyróżniało się na tle miejscowości tego rejonu. Wspomniane już około r. 1492, jako dobra Zofii z Monwidów Mikołajowej Radziwiłłowej, aż do r. 1805 pozostawało w rękach tego rodu. Na początku w. XIX Jakub Umiastowski wykupił je za sumę 38 000 czerwonych złotych od ks. Dominika Radziwiłła, spłacając równocześnie zastaw w wysokości 68 152 czerwonych złotych Jerzemu Abramowiczowi¹.

W ten sposób rodzina Umiastowskich rozpoczęła tworzenie dóbr rodowych w okolicach Oszmiany, które przez dalsze zakupy pod koniec wieku zostały doprowadzone przez Władysława hr. Umiastowskiego do rozkwitu. Wraz z bogaceniem się rodziny wzrastała ranga małych Subotnik, w których wzniesiony został okazały kościół, a w jego murach założono nekropolię rodu. Subotnicki kościół p.w. Św. Władysława — zbudowany przez Umiastowskiego i jego żonę Janinę Zofię Monikę z Sadowskich (choć sumę funduszową w wysokości 40 000 zł miała w swym testamencie ustanowić Józefa z Rajeckich Kazimierzowa Umiastowska, matka Władysława²) — był zapewne czwartą budowlą sakralną na tym miejscu. Pierwszy kościół został założony w r. 1545 i uposażony 24 listopada tegoż roku przez króla³. Przez pewien czas pełnił funkcję zboru kalwińskiego, a 20 sierpnia 1583 marszałek Wielkiego Księstwa Litewskiego Albrycht Radziwiłł przywrócił proboszczowi subotnickiemu „Mateuszowi Wysockiemu i jego następcom [...] nadania, które przedtem były na gruncie heretyckiego ministra [...], nadto podwyższa nową fundacją”⁴.